

„МАГАЗИНЧЕ НА ВЪЗМОЖНОСТИТЕ“ – ФОРУМ ЗА ОБМЯНА НА ОПИТ И ИДЕИ

Валентин Димитров Атанасов, Мария Михайлова Калинова

Първо основно училище „Св. Св. Кирил и Методий“, гр. Гоце Делчев

“OPPORTUNITY STORE” – FORUM FOR EXCHANGING OF EXPERIENCE AND IDEAS

Valentin Dimitrov Atanasov, Maria Mihaylova Kalinova

First Primary School „Sts. Cyril and Methodius“, Gotse Delchev

Abstract: This article presents authors' concept for a model of working with junior high school students in a new method, called by its founders „Shop of Opportunities“. This model of work enriches the existing interactive approaches to interaction with students that we all know (Step by step, Steps to success, Peers help peers, etc.) and is aimed at improving human intelligence. „Everything in life changes when everyone discovers their intelligences (abilities), when they touch the essence and discover their mission!“ The „Shop of Opportunities“ method was born in the small psychology room at the First Primary School „St. St. Cyril and Methodius“, Gotse Delchev. His life is inspired by the two school psychologists Maria Kalinova and Valentin Atanasov, whose initial idea was to be a forum for the exchange of experience, skills, knowledge and ideas between the participants. One of the main goals of the „Shop of Opportunities“ is to „unlock“ the full potential of human intelligence from an early age. Developing and educating them in children helps to cope with the challenges facing them, turning them into active participants and creators of their own lives. The model is the basis for the success and happiness of every child and enables students to learn effectively, to cope with difficulties independently, to make the right decisions, to resolve conflicts positively, to create lasting friendships, successful alliances, to be more confident in interact with the world around them and be yourself.

Keywords: opportunity, store, multiple intelligence, students, success

Програмата за работа с ученици от прогимназиален етап – „Магазинче на възможностите“ – обогатява интелектуалният квотиент на тийнейджърите, чрез развитие на мисленето, речниковия запас, уменията за общуване, възможностите за себеизразяване, поведението, навиците и повишава социалната адаптация на новото поколение.

В програмата е почерпен опит и знание от най-новите изследвания в областта на множествената интелигентност, от непреходните принципи в педагогиката на д-р Мария Монтесори, от натрупаните до момента открития в невроанатомията и знанията за невроразвитието, от Фокусираната към решения кратка психотерапия и практическите задачи, които ни предлага Когнитивно-поведенческата психотерапия.

Методът за работа с ученици от прогимназиален етап „Магазинче на възможностите“ намира смисъл в съществуването си и като обединяващ проект, слагащ под една шапка, всичко онова, което правят специалистите работещи в сферата на възпитанието и образованието от различните краища на България. По своите невеществени витрини магазинчето събира опита на педагозите и добрите практики в образованието. Ценност е способността да помагаме, да споделяме информация и ресурс.

Цел:

Основна цел на „Магазинче на възможностите“ е да развиваме нов подход за по-ефективно образование, чрез опиране на теорията за множествената интелигентност, която всяко дете притежава в различна степен.

Друга цел на „Магазинче на възможностите“ е да работи в посока повишаване потенциала на учениците и от тук възможностите на мисленето, като развива познанието, способността за разсъждаване, анализ и синтез на информацията и разбиране на заобикалящия ги свят.

Постепенно да се откриват разнообразни възможности, да разбират комплексни идеи, да се адаптират ефективно към обкръжението, да се учат от опита си, да мислят и разсъждават логически, както и че тези способности макар и различни са свързани по между си в субстанциално или функционално единство, което наричаме интелигентност.

Какво още е интелигентност?

Хауърд Гарднър разбира под интелигентност потенциала на човека и определя следните отделни типа интелигентност: лингвистична; логико-математическа; пространствена; музикална; телесно-кинестетична и личностна в две разновидности – интраперсонална и интерперсонална разновидности. По-късно допълва с още два типа: природна (натуралистична) и екзистенциална (духовна) [1]. Стайнберг добавя практическа интелигентност и мъдрост, а Даниел Голман говори за емоционална интелигентност [2]. Който притежава определен тип интелигентност няма да има по пътя си никакви пречки да я използва. Дали обаче той ще я ползва или не, за какви цели ще я използва, зависи само от самия него.

Видове интелигентност, разглеждани в „Магазинче на възможностите“ (Фиг. 1):

Лингвистична интелигентност

Това е способността да използваме думите, за да изразяваме идеи: умение да говорим, да четем, да слушаме, да пишем и да се изразяваме чрез разказване на истории, игрословици, поеми, писмено и устно изразяване. Накратко, това е интелигентността на думите.

Визуално-пространствена интелигентност

Това е способността да забелязваме и да създаваме мисловни картини, тръгвайки от реални визуални образи: да умеем да разпознаваме и да се забавляваме с различни форми, цветове и картини, да оцветяваме, да рисуваме, да имаме добро чувство за ориентация да се ориентираме лесно в планове, пътни карти, схеми и графики, но също и да умеем да мечтаем, да гледаме филми. Накратко, да бъдем интелигентни с това, което виждаме.

Логико-математическа интелигентност

Това е способността да разсъждаваме логично: да смятаме, подреждаме, броим, да решаваме задачи, но също и да организираме, анализираме и управляваме своето време, да разбираме добре закона за причина и следствие. Накратко, да бъдем интелигентни с логиката.

Природонаучна интелигентност

Това е способността да бъдем чувствителни към природата, към всеки минерал и всяка жива растителна или животинска форма: умението да наблюдаваме, разпознаваме, идентифицираме и класифицираме растения, скали, да се опитваме да разбираме природата и да я уважаваме, да имаме екологичен подход в действията си, насочен към опазване на околната среда. Това също е и умението да категоризираме и да класираме обекти или данни според техните характеристики. Накратко, да бъдем интелигентни с природата.

Телесно-кинестетична интелигентност

Това е способността да използваме нашето тяло и да се изразяваме, чрез него по точен и прецизен начин: докосване, движение, спорт, но също и театър, сглобяване и разглобяване на предмети, сръчност, готварство. Накратко, това е да бъдем интелигентни с тялото си.

Музикална интелигентност

Това е способността да бъдем чувствителни към звуци, ритъм и музика: да пеем, да свирим на музикален инструмент, да си тактуваме, да си подсвиркваме, да сме чувствителни към емоционалните послания в музиката и към заобикалящите ни звуци в природата като птичите песни. Накратко, това е да сме интелигентни със звук, ритъм и музика.

Личностна интелигентност

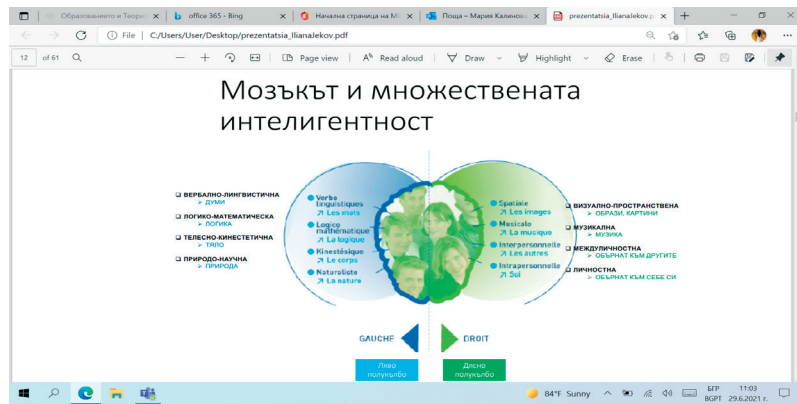
Това е способността да познаваме добре себе си: да умеем да се възползваме от качествата си и да отчитаме недостатъците си, да си поставяме лични цели и да ги осъществяваме, да сме отговорни за действията си, да умеем сами да се мотивираме. Накратко, това е да бъдем интелигентни със самите себе си.

Междупersonална интелигентност

Това е способността да разбираме другите, а също и да си взаимодействаме с тях по подходящ начин: лесно да се интегрираме и да се адаптираме, да обменяме идеи, да разрешаваме конфликти, да сме убедителни, да обединяваме, да организираме, да водим. Накратко, това е да бъдем интелигентни с другите.

Емоционална интелигентност

Това е способността да разпознаваме и управляваме своите емоции, да разпознаваме емоциите на другите и да се приспособяваме към тях. Емоционалната интелигентност е най-важната интелигентност в 21 век, която помага за постигане на професионални, лични цели и щастие. Накратко, чрез нея решаваме проблемите и сме наясно със своите чувства и тези на околните.

Фигура 1. Мозъкът и множествената интелигентност

Основни принципи на теорията за множествената интелигентност, залегнали в „Магазинче на възможностите“:

- Всеки човек притежава деветте типа интелигентност, в различна степен развити в зависимост от житейския му опит и обкръжаваща го среда.
- Всяка от интелигентностите може да бъде развита до едно добро ниво на компетентност в течение на нашия живот.
- Съществуват много начини да бъдем интелигентни в рамките на един тип интелигентност.
- Деветте типа интелигентност се използват едновременно и се намират в постоянно взаимодействие помежду си.

„Магазинче на възможностите“ насърчава учениците да използват своите силни страни, да схващат логическите връзки между предметите и закономерностите в явленията в тяхната същност и развитие, както и да се оползотворява познанието.

„Магазинче на възможностите“ е форум за обмяна на опит, умения, знания и идеи. То е пространство, даващо на децата възможност да „купуват“ безценни мисли, да се информират едно от друго, да се опознават и сплотяват. Във всяко дете живее един мъдрец, който искаме да събудим, така те ще проявят себе си като отговорни, дейни и продуктивни млади хора, разполагащи с магията на собствения си интелект. „Магазинче на възможностите“ е училище в училище.

Как се появи идеята за „Магазинче на възможностите“

Вдъхновени от най-любимия за всички ни продавач на надежда – Джани Родари и неговото уникално стихотворение през учебната 2020-2021 година в Първо основно училище „Св. Св. Кирил и Методий“, гр. Гоце Делчев отвори врати „Магазинче на възможностите“. Идеята възниква съвсем неочаквано в разговор между училищните психолози – Мария Калинова и Валентин Атанасов. Мислейки за нещо различно, което да заинтригува учениците, те достигат до идеята за магазин, но не какъвто и да е, а Магазин на възможностите.

Фигура 2. Първа среща на „Магазинче на възможностите“

Накратко за началото

В Първо основно училище „Св. Св. Кирил и Методий“, гр. Гоце Делчев началото на учебната година за учениците от прогимназиален етап започна с изненада. Те получиха флаери по време на първия час на класа, които съдържаха любопитна информация за нещо интересно, което ще се случва през следващите няколко месеца до лятната ваканция. Самите флаери имаха специална част, която да се попълни с име и клас, а след това да се пусне в кутия „Магазинче на възможностите“. На тях бе написано и единственото условие за участие: Учениците да вярват, че всичко е възможно.

Първо основно училище „Св. Св. Кирил и Методий“, град Гоце Делчев прилага авторския метод през учебната 2020-2021 година. Активно се включват двадесет „нещотърсачи“ (максимума). Защо „нещотърсачи?!“ Защото на всяка среща участниците се изправят пред предизвикателства, които отправят мислите им към нови, неизследвани полета и посоки, превръщайки ги в откриватели. Много игри. Минимална теория. Обмен на личен опит. Вълнения. Приключения. Всичко това концентрирано в една среща е приятно, понякога уморително, но те кара да искаш и още, и още. Препоръчва се срещите в „Магазинче на възможностите“ да не бъдат повече от една месечно, за да не доведат до умствена преумора, емоционално прегаряне, натоварване и усещане за още едно задължение в училище. Между срещите има достатъчно време за самостоятелна домашна работа или дейности по групи – изследване, проучване, подготовка на презентации, писане, изпробване на техники, наблюдение и самонаблюдение, саморазвитие и пр.

Времетраенето на самите срещи също не трябва да превишава един астрономичен час (60 мин.). Самите участници работят самостоятелно в продължение на дни върху предварително зададена тема и записват своите мисли, прозрения, открития, идеи в личен „халваджийски тефтер“. Специфичното тефтерче се развива до етап на малка книжка с различни глави, съдържащи оригинални разсъждения върху преминалите задачи. За една учебна година общите срещи са девет. В този период ставаме свидетели как участниците отварят в съзнанието си нова кутия, която постепенно изпълват с различни нужни за живот инструменти.

Околната среда и атмосферата са много важни. В „Магазинче на възможностите“ те са добронамерени, приятелски, топлосърдечни. Не се толерират форми на емоционално, вербално или физическо насилие. Препоръчително е участниците да не бъдат затваряни в класна стая, да не седят зад чинове, да не бъдат принуждавани да идват на срещите. И тук, както и в педагогиката на д-р Мария Монтесори ръководен принцип е свободата. Ръководителите задават въпроси, за да провокират любопитството, откривателството, инициативността. Те осигуряват пространство и време учениците да развиват своята мисъл и да се установяват като личности. Най-общо казано ръководителите имат роля на вдъхновители. Трябва да зачитат спонтанността в дискусиите и в отговорите на участниците.

Примерна първа среща

Задължително започваме със запознаване. Това е забавно и вълнуващо за учениците, дори и да се познават. Винаги е интересно да научиш нещо ново за другия, особено по един жизнерадостен и весел начин. Накарайте участниците да застанат в кръг (седнали или прави) и всеки да каже името си, когато е неговият ред, свързвайки го с определена храна, която започва с първата му буква. Например: „Моето име е Петър и аз харесвам пица“. Следващият по посока на часовниковата стрелка повтаря това, което е казал предходния участник и добавя своето име. „Неговото име е Петър и той харесва пица. Моето име е Мими и аз харесвам мармалад“. Играта продължава, като всеки трябва да повтори изреченията, казани преди него и да добави своето. Срещата в магазинчето преминава плавно към задължителната за първия ден тема „Основни техники за комуникация и разбиране“. Препоръчва се използването на ролевия подход. Подходяща за случая е темата „Ядосаният ученик“ от книгата „Образование за мир“ [3]. На финала поставяме домашна работа, като не е изключено участниците сами да изберат каква да е тя. Ето един пример: Вечер преди лягане (не по-малко от три последователни дни) учениците да запишат в халваджийския си тефтер три хубави неща, които са преживели през деня! След това да опишат причините, според тях – защо им са се случили.

Ключова компетентност, която развиваме на първата наша среща е Междупличностната интелигентност – способността да разбираме другите хора: какво ги мотивира, как действат и как самите ние да си сътрудничим с тях.

На 11 декември се отбелязва Международният ден на планините. Тогава препоръчваме да се реализира втората среща по модела „Магазинче на възможностите“ и в този тематичен ден да се акцентира върху Ключова компетентност Натуралистична (природна) интелигентност и телесно-кинестетична компетентност. Поради ОРЕС срещата в Първо ОУ „Св. Св. Кирил и Методий“ се осъществи онлайн в екип

„Магазинче на възможностите“, в платформата Microsoft Teams. В края на тази среща учениците сами дадоха предложения за домашна работа, която да ги вълнува до следващия път.

Трета среща – акцентът е върху Екзистенциална интелигентност. Учене, чрез виждане на „голямата картина“; свързване на реалния свят; разбиране и прилагане на нови знания. По време на срещата учениците могат да представят своята любима снимка и да разкажат „Какъв искам да стана, когато порасна? Какви възможности ще ми даде тази професия?“ Показват се интересни картини на изкуството, рисунки, презентации и се докосваме до света на книгите. На тази среща участниците развиват умения свързани с музикална интелигентност и вербално-лингвистична интелигентност.

Фигура 3. Среща „Магазинче на възможностите“

Финалът

Това е най-вълнуващия ден в „Магазинче на възможностите“. Учениците откриват думата пазена в дълбока тайна – интелигентност. Никои до сега не я е споменавал пред тях. Тя трябва да бъде добавена в общата история на магазинчето последна, защото е тяхната награда за проявения труд, упоритост, постоянство. Те разбират колко много са направили за самите себе си и своето лично израстване. Участниците получават и Удостоверение за преминал курс по саморазвитие и самопознание, и придобита професионална квалификация „Продавач-консултант на безценни идеи и надежда“.

„Магазинче на възможностите“ предлага на учениците да се потопят в света на емоциите и чувствата и да развиват множествената интелигентност.

„Магазинче на възможностите“ насърчи работата на учениците в групи и дискусиите между тях; допринесе за изграждането на по-уверени и по-щастливи млади хора, които се превърнаха в отговорни, мотивирани, емпатийни и творчески личности.

References:

1. Zaharieva, R., Pateshestvie v roditelstvoto, Izkustva, 2017, Sofia, str. 59
2. Golman, D., Emotsionalnata inteligentnost, Iztok-Zapad, 2011, str. 49
3. Uaynar, G., Metodiat „Montesori“ Obrazovanie za mir, Asotsiatsia Montesori Raka za raka, Parnas, 2018